

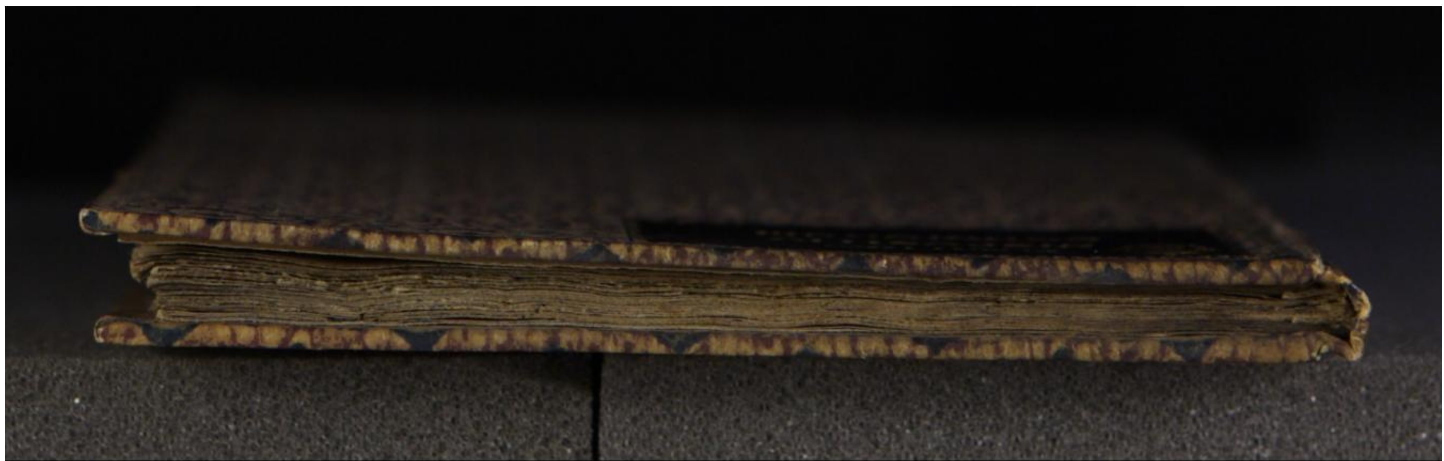
P. MATTHIA

DISPOSITIO
CONCIONUM

1583

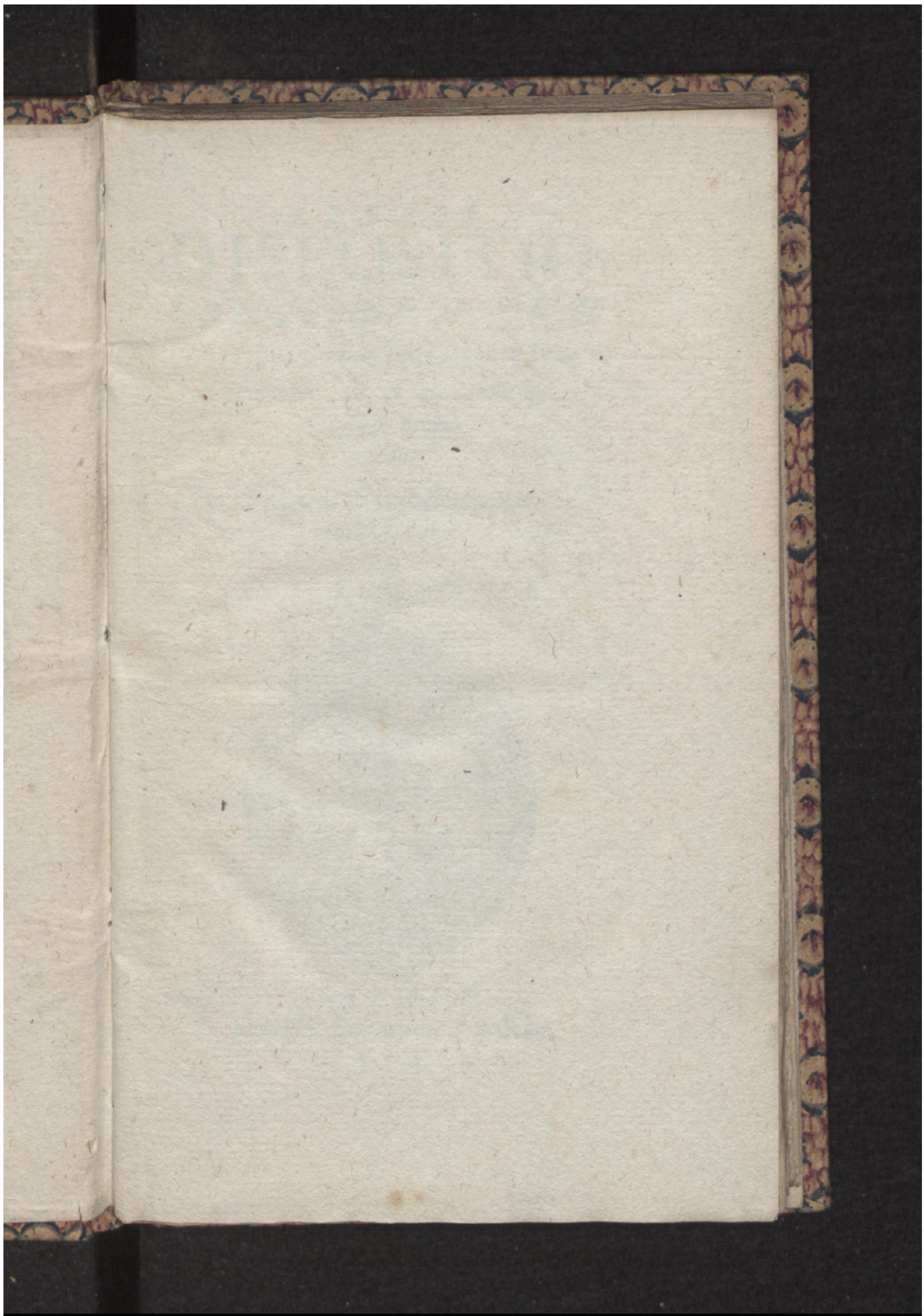

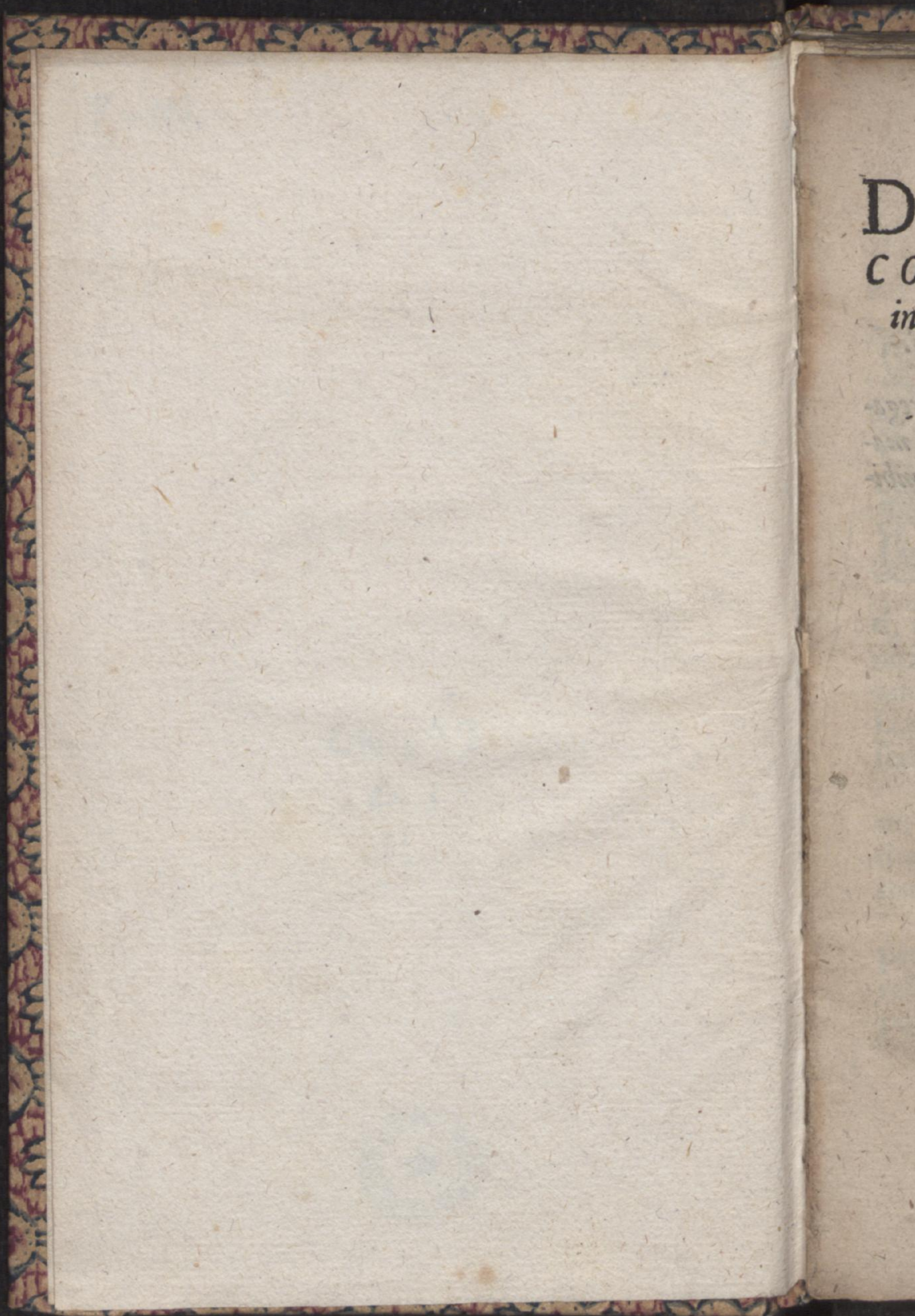

BIBLIOTHECA REGIA
HAFNIENSIS

BREVIS DISPOSITIO CONCIONVM, QVÆ

in tribus diebus publicarum precationum, 28. 29. 30. Ianuarij, Ecclesiæ proponentur.

Ad vsum ministrorum verbi ſcripta à

PAVLO MATTHIA.

HAFNIÆ.
Impreßit Laurentius Benedictus
1583.

TERTVLLIANVS.

Coimus in cœtum & aggregationem, vt Deum, quaſi manu facta, precationibus ambiamus orantes.

CONCIO PRIMÆ Diei.

Esaiæ 64.

SEd nunc ſumus omnes immundi, ſimiles panno polluto, omnes iuſtitiæ noſtræ. Et cecidimus quaſi folia, & iniquitates noſtræ, ſicut venti, diſsipauerunt nos. Nemo inuocat nomen tuum, nec quiſq; ſeſe excitat ad retentionem tui. Quoniam abſcondiſti faciem tuam à nobis, & tabeſcere nos feciſti in iniquitatibus noſtris.

Et nunc Domine, Pater noſter es tu, nos vero lutum, Tu es formator noſter, & nos omnes ſumus opera manuum tuarum.

Ne iraſcaris Domine valde, nec perpetuò memineris iniquitates noſtras, En reſpice quæſo, quòd nos omnes ſumus populus tuus.

EXORDIVM.

SI tristißimam rerum omnium faciem, diligentius intuemur, neminem, nisi ferreum & adamantinum prorsus, futurum arbitror, qui non ad tam aperta & manifesta, iræ diuinæ signa, totus cohorrescat ac contremiscat. Bellis enim ardent, seditionibus, dißidijs, vicina regna omnia, prouinciæ, ciuitates. Quantis quæso difficultatibus, afflictißima Liuonia, & vicinæ nobis prouinciæ Belgicæ, antea quidem florentißimæ, nunc verò in abyssum quasi omnium calamitatum demersæ, laborant? vbi multis nunc annis, miserrima plurimorum hominum laniena conspicitur. Pestis,

quæ

quæ aliquantiſper viſa eſt ceſſaſſe, rurſus ita latè virus ſuum diffudit, vt nullus propemodum, totius Europæ angulus, ab eius contagione liber relictus videatur: Sæuiunt venti, non ſine graui, & triſti admodum multorum iactura, horribilibus & vix antea auditis tempeſtatibus, quæ nil niſi irati Dei faciem, nobis repræſentant. Videmus perpetuas & continuas, aliquot nunc menſium pluuias, cuiuſmodi nullas, noſtra vel fortè maiorum etiam memoria fuiſſe conſtat, quæ noſtram nobis duriciem, qui ad peccata noſtra deflenda, plusq̃ ſaxei ſumus, omnino exprobrare videntur. Poſtremò, quantus Oceanus malorũ, ex Religionis controuerſijs, proximis hiſce annis, in vniuerſum penè orbem

Christianum inundat, cùm interim Antichristus, qui flamma, gladio, proditione, fraude & vi, misera filij Dei membra oppugnat, Regni sui pomœria, dilatare non cesset. Iesuitæ ita se in familiarem plurimorum vsum & familiaritatem insinuarunt, vt etiam in vicinarum prouinciarum Ecclesijs & Scholis, soli propemodum locum obtineant. Breuiter, quocunq; oculos vertas, nihil, nisi certißima horribilis iræ diuinæ signa, quæ tristißima quæq; mala, nisi clementer ea Dominus auerterit, nobis minantur, cernitur, Vsq; adeò, tota rerum natura, iusto Dei iudicio, in humani generis perniciem, conspiraße videtur. Nos interim, quod vehementer est deplorandum, comeßamur, heluamur,

ludi-

ludimus, stertimus, & frena cupiditatibus laxantes, suis quisq; voluptatibus indulgemus, securi iram Dei contemnimus, quam (malùm) peccata peccatis cumulando, magis etiam atq; magis, aduersus nos quotidie prouocamus.

Rex itaq; noster clementßimus, pro singulari sua pietate, hæc & alia iræ Diuinæ, & grauißimarum pœnarum, signa manifestißima, suo secum animo reuoluens, verè ijs afficitur, vtq; Christiani Magistratus officio perfungatur, præsentißimum remedium, quo tantis malis maturè occurratur, pia sollicitudine cogitat, nimirum vt à Deo irato, ad Deum misericordem, vt præclarè ait August: fugiamus, & cum Niniuitis, seria nos pœnitentia, ad Deum

conuertamus, malaq; imminentia, quæ iustißima eius ira, nobis absq; omni dubio minatur, vero non simulato cordis dolore, apud eum deprecemur. Constituti igitur sunt, à pijßimo simul & clementißimo Rege nostro, tres hi dies continui, publicis precationibus, quibus vt per totum hoc Regnum, Ecclesia frequens conueniat, seriò mandatur, vt homines de tantis rebus commonefacti, earum diligenti consideratione, ad veram pœnitentiam excitentur. Quare ad tam pium ac serium, Serenißimæ R. M. mandatum, decet nos omnes ac singulos, diebus hisce precationum, publicè in Ecclesia, omni reuerentia, animiq; deuotione conuenire, vt considerata præsente & vrgente neceßitate, in nosmet

nosmet descendere, nostraq́ peccata agnoscere, ac vero animi dolore, coram Deo ea deplorare discamus: Nec vllo modo, vel peccatorum fœditate, vel imminentium malorum multitudine, à Deo abduci nos sinamus: Sed firma fide, in gratuitam Dei misericordiam, propter vnicum ac solum Mediatorem, omnibus verè pœnitentibus promissam, erecti, ardente precatione ad Deum accedamus, omnemq́ nostram necessitatem, animis & precibus coniunctis, in eius sinum effundamus, nihil dubitantes, quin iuxta dulcissimas suas promissiones, quæ passim in scripturis extant, & infrà, Deo volente, recitabuntur nonnullæ, nos per ac propter filium

ſuum vnigenitum, clementer ſit ex-
auditurus.

Atq; hæc, in initio harum con-
cionum, non quidem vt volui & debui, ſed vt pro præſentis temporis ratione potui, ita breuiter præfari volui. Filius Dei, qui ſedet ad dexteram Patris, interpellans pro nobis, animos & corda noſtra, Spiritu ſuo S. gubernet, vt omni ſepoſita hypocriſi, omniq; excuſſo veterno, in vero Dei timore ſolennibus hiſce precationum diebus, frequentes conueniamus, faciatq; vt preces noſtræ, quas in eius nomine fundimus, Deo gratæ & acceptæ, eiusq; Eccleſiæ & Scholis, Regi noſtro clementiſſimo, Illuſtriſſimæ Reginæ, omnibuſq; liberis Regijs, Regnis quoq;, Ducatibus, & Pro-

uin-

uincijs, nobisq́ ipsis, & familijs nostris, vtiles & salutares esse possint. Amen.

Nunc ad textum, suprà recitatum, propius accedamus, vnde tres potissimùm doctrinas colligamus.

1. De vera hominis pœnitentis confessione, quæ salutaris contritionis pars est.

2. De fide, qua in medijs etiam calamitatibus, homo peccator, ad Deum, non aliter atq; ad benignissimum patrem accedit.

3. Quomodo affectus esse debeat, qui miserijs & ærumnis pressus, auxilium à Deo petere velit.

DE

Et nunc ſumus omnes immundi &c.

HÆc eſt ingenua & aperta populi Iſraëlitici confeſſio, qui in triſtiſsimam captiuitatem Babylonicam abductus, tandem ſe ſuamq́ miſeriam, & commeritas pœnas, iuſtè ſe luere, agnoſcit & confitetur. Hoc exemplo moniti, etiam noſtram immundiciem, quæ & magna eſt, & multiplex, agnoſcere, eamq́ ingenuè coram Deo confiteri diſcamus, qui maximis atq́ infinitis nos ſceleribus, quotidie polluimus, comeſsationibus, heluationibus, libidinibus, illicitis vſuris, impoſturis, fraudibus, rapinis, auaritia, ſuperbia,

bia, nimio & immodico, cùm in alijs rebus, tum in vestitu maximè, luxu. Hæc & innumera penè alia, in quæ, ad ambas vsq; aures, omnes omnium ordinum homines, demersos videmus, ita nos defœdant, vt nihil, nisi mera immundicies, in nobis reperiatur, nostraq; iustitia, veluti pannus immundus, à quo etiam oculos auertimus, in conspectu Dei habeatur. Vnde iusta indignatione motus Deus, bello, pestilentia, fame nos exercet, quæ tria, veluti concatenata mala, non aliter, ac validißimus ventus folia, homines paßim prosternunt, deijciunt, dißipant. Quot quæso hominum millia, proximis annis, bello periere? Quàm multæ familiæ, miserè dißipatæ? Quot sæuißima lues pesti-

pestifera, passim prostrauit? Quot alijs in locis, tristissima fames enecauit? Sed quæ, quæso, tantorum malorum causa? Iniquitates, *inquit*, nostræ, *quarum summam & maximam nominat, Dei contemptum.* Nemo, *inquit*, inuocat nomen tuum. *Vbi enim securè contemnitur Deus, verus Dei timor in nobis extinguitur, ita vt nemo, vel pauci admodum reperiantur, qui seriò Deum inuocent, nec quisquam sit, qui sese ad Deum, precibus suis comprehendendum, excitet. Loquitur enim Propheta, non de frigida, sed ardente inuocatione, quæ Deum, veluti vlnis constrictum tenet, qualis illa fuit Mosis, populi culpam à Deo deprecantis, quem sic alloquitur Deus, Exo: 32. Dimitte me, vt ira-*

irascatur furor meus contra eos, & deleam eos. Neglecta autem vera inuocatione, quæ præcipuus Dei cultus est, faciem suam vicißim, à nobis abscondit Deus, nosq́ quasi omni nostri cura abiecta, in peccatis nostris tabescere facit. Excitemus igitur etiam nos, præsentibus & imminentibus pœnis, ad seriam inuocationem, vt coniunctis precibus, Deum captiuum teneamus, ne in furore suo, nos funditus perdat. Ideo enim, vt grauiter dictum est à Tertull: Coimus in cœtum & aggregationem, vt Deum, quasi manu facta, precationibus ambiamus orantes.

Accedamus ad Deum, vera & seria confeßione, omniq́ hypocrisi, ac falsa propriæ iustitiæ per-

sua-

suasione sepositis, nostram immundiciem agnoscamus, eamq; veris cordis gemitibus, coram Deo deploremus. Sine enim vera agnitione, ac confeßione propriæ indignitatis, nullus locus esse potest misericordiæ diuinæ. Qui enim miseriam suam non sentit, is Dei misericordiam facilè contemnit: Et quem morbus non premit, Medicum facilè spernit, quemad: Christus ipse testatur, Mat: 9. Huc faciunt dicta illa de cōfeßione Psal: 32. Quia tacui &c 51. Tibi tibi solùm peccaui &c. 1. Ioh: 1. Si dixerimus, quoniam peccatum nō habemus &c Agnoscentes autem nostram immundicem, eamq; coram Deo, vera confeßione detegentes, vitæ deinceps emendationi studeamus, nihil dubitantes, quin faciem

suam,

ſuam, à nobis abſconditam, mitem rurſus ac placidam, nobis conſpiciendam, Deus ſit exhibiturus, ita vt firma fiducia, in eius miſericordiam, propter filium concepta, liberrimus ad eum, tanq̃ ad mitiſſimum patrem, nobis pateat acceſſus, ſicuti nunc in ſecunda doctrina dicetur latius.

DE SECVNDA doctrina.

Ingens dolor eſt, vbi Deus iratus, faciem ſuam à nobis abſcondere videtur, ac ſi nullus iam amplius, neq; conſilij neq; auxilij locus, apud eum relictus eſſet: nec poſſet homo peccator, huius doloris vehementiam ſuſtinere, niſi firma fide erectus, Deum iratum, mitem ac mi-

sericordem patrem agnosceret. Hæc enim summa ars est Christianorum, credere inuisibilia, sperare dilata, amare Deum, ostendentem se tanquam hostem & inimicum, & sic in finem usque perseuerare. Talis hîc Iudeorum fides conspicitur, qui durissimo seruitutis iugo pressi, in medijs ærumnis, Deum tanquam clementiss: patrem compellant, certò statuentes, eum opera manuum suarum, hoc est, creaturas suas, nequaquam relicturum, quarum figmentum nouit, naturam videlicet humanam, quæ infirmior est, quàm vt magnitudinem iræ Diuinæ & pœnarum sustinere possit, quemad: Psal:130. dicitur: Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? Hoc exemplum etiam nos imitemur,

mur, & in medijs malis, quæ irata facie, nobis minatur Deus, fidei oculis, paternum eius animum intueamur, nihil dubitantes, quin seriò inuocatus, nostræ miseriæ verè misereatur, & præsentes ac imminentes calamitates, clementer propter filium, vel auertat vel mitiget.

Verùm cùm huiusmodi fides, in nobis admodum languida sit & imbecillis, promißionibus diuinis, & exemplis eam corroboremus.

Promißiones paßim in scripturis obuiæ sunt. 2. Paralip: 30. Pius & clemens est Dominus Deus vester, & non auertet faciem suam à vobis, si reuersi fueritis ad eum. Esa: 45. Conuertimini ad me, & salui eritis, vniuersi fines terræ.

Et 55. OMNES sitientes venite ad aquas. Zachar: 1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Ezech: 33. Viuo ego dicit Dominus &c. quæ cùm etiam iureiurando sit confirmata, de eius veritate, nemo, nisi planè impius, dubitauerit, quemad: præclarè de hac promissione ait Tertull: O beatos nos, quorum causa Deus iurat, ô miseros, si nec iuranti Domino credimus. Sed omnium dulcißima est ipsius Christi promißio, Matth: 11. Venite ad me OMNES &c. Hæ & aliæ similes promißiones, quia vniuersales sunt & gratuitæ, satis testantur Deum, verè pœnitentes in gratiam recipere, Et non solùm peccata eis remittere, verum etiam

pœnas commeritas, vel tollere vel mitigare.

Promißiones confirmentur exemplis, veluti primorum nostrorum parentum, Manaßæ, Dauidis, Magdalenæ, Petri, Latronis in cruce, Pauli & aliorum, quæ omnia testantur, diuinæ misericordiæ ianuam, omnibus patêre, qui firma atq; indubitata fide, eam indesinenter pulsare perseuerant, ysq; omnibus diuinum auxilium paratum eße, qui firma & indubitata fide, in promißiones diuinas recumbunt.

DE TERTIA doctrina.

Propheta, populi sui nomine, vehementiam iræ diuinæ deprecans, pulchrè admodum ostendit, quomodo

affecti esse debeant, qui varijs ærumnis & calamitatibus pressi, à Deo auxilium petere velint, non debent cum Saule, fremere aduersus Deum, durius interdum corripientem, neq; fugere Deum iratum, sed instar obedientis filij ad eum potius accedere, omniq; se humilitate, diuinæ castigationi subijcere, seq; ad eam ferendam, totos paratos offerre: Interim tamen precari, vt pœna mitigetur, & paterna sit castigatio. Sic precatur Dauid Psal: 6. Ne in furore tuo &c. Et Iere: cap: 10. Corripe me Domine, veruntamen in iudicio, Id est, seruato modo, & non in furore tuo, ne fortè ad nihilum redigas me.

Hic affectus, etiam in pueris, magis obedientibus cernitur, qui non

non fugiunt patrem offensum &
iratum, ac virgas etiam minitantem, sed accurrunt potius, & in parentis complexum ruunt, non tam pœnam, q̃ iram & indignationem parentum deprecantes. Idem affectus in nobis sit oportet, ne iustam Dei disciplinam, in totum auersemur, sed vt ad eam, vltrò & patienter ferendam, paratos nos offeramus, Idq́; tantum precemur, ne iratus, inter vasa iræ, nos abijciat, Sed vt seruato paterno affectu, pœnas commeritas clementer mitiget, vtq́; in medio iræ, misericordiæ suæ recordetur. Nam et nos populus eius sumus, veræ Ecclesiæ Ciues, qui à reliquis sectis omnibus abhorrentes, eum, qui Pater est, Filius & Spiritus S. verum Deum agnoscimus

& colimus. Et quamq̃ multæ adhuc sint sordes, in corrupta & viciosa hac natura hærentes, Tamen freti paterna eius misericordia, nihil dubitamus, quin ad eas, precioso, filij sui sanguine ablutas, clementer instar piæ Matris conniueat, neq; perpetuò, iniquitates nostras meminisse velit, quemad: etiam orat Dauid, Psal: 103. Sed vt eas in profundum maris demersas, perpetua obliuione obruat, idq́; per ac propter filium suum vnigenitum, cui cum patre & Spiritu S.

Laus sit & gloria, in omni æternitate.

AMEN.

CON-

CONCIO SECVNDÆ Diei.

Psal: 91.

QVi habitat in abdito altissimi, & in vmbra omnipotentis commoratur: Dicet Domino Spes mea & munitio mea, Deus meus, sperabo in eum, Quoniam ipse liberabit te de laqueo venantium, & à peste exitiali. Pennis suis teget te, & sub alis eius sperabis, scutum & clipeus est veritas eius. Ne timeas à timore nocturno, & à sagitta volante in die. A peste grassante in tenebris, & à pestilentia prædante in meridie. Etsi cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te tamen non appropinquabit. Vtiq; oculis tuis cernes, & retributionem impiorum videbis. Quoniam tu es *DOMINE* spes mea, altissimum posuisti habitaculum refugiĩ tui. Non affliget te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

Quoniam angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Super leonem & aſpidem ambulabis, & conculcabis catulum leonis & draconem.

Quoniam deſiderat me, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Clamauit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum. Longitudine dierum replebo eum, & oſtendam illi ſalutare meum.

ENARRATIO.

Vemadmodum proxima ſuperiore concione audiuimus, nullas neq; peccatorum ſordes, neq; vitæ huius ærumnas, quemq; à Dei inuocatione deterrere debere, ſed Deum vera confeßione, ac firma fide, com-

compellandum eſſe, qui cum pater noſter ſit, & creator, non deſeret nos liberos ſuos, in hac naturæ noſtræ infirmitate, ſed paternæ eius caſtigationi nos placidè ſubycientes, verè paterno nos vultu aſpiciet, ita vt pœnas, quas peccata noſtra meruerunt, clementer vel tollat vel mitiget: Ita Dauid in hoc Pſalmo, qui conſolationis eſt pleniſsimus, multis & varys ſimilitudinibus, eandem doctrinam illuſtrat, oſtendens pys omnibus, in quibuſuis neceßitatibus conſtitutis, ad Deum, veluti tutiſsimum aſylum, aditum patêre: neq; hoc ſolùm, ſed & Angelos diuinitus eis datos eſſe cuſtodes, Deumq́ eorum preces, non modò clementer exaudire, verùm

etiam præsentem ijs opitulatorem adeſſe. Diuidatur autem Pſalmus in tres partes:

1. Dulciſsimas habet ſimilitudines, quibus Propheta diuinum auxilium, elegantiſsimè pingit.
2. Inſignem continet doctrinam, de præſidio ſanctorum Angelorum.
3. Euidenter docet, pios non ſolùm clementer à Deo exaudiri, verùm etiam, Deum ipſis, in medijs periculis, præſentem adeſſe opitulatorem.

DE PRIMA parte.

Non dubium eſt, hunc Pſalmum à Dauide ſcriptum, ac populo Iudaico propoſitum eſſe, cùm ſæuiſſima peſtis in Iudæa graßaretur, quæ tridui ſpatio, ſeptuaginta hominum

minum millia interemit, quẽad: testatur historia, 2. Sam: vltimo, ideoq́ in specie hîc doceri, quodnam, sæuiente pestilentia, præsentissimum pijs propositum sit remedium: Nihilominus tamen, quia consolationes, ad omnes calamitates in genere humano, sunt referendæ, meritò etiam, doctrina huius Psalmi, ad omnis generis calamitates accommodabitur, vt siue peste, siue alijs malis ingruentibus, certò statuamus, omnes vera fide ad Deum confugientes, eiusq́ se tutelæ & præsidio committentes, à quibuscunq́ malis & calamitatibus tutos fore, quia Deum præsentem habent opitulatorem, qui eos tegit & defendit. Atq́ hæc summa est totius huius doctrinæ, quæ vt altius animis

homi-

hominum insigatur, varijs ac pulcherrimis eam similitudinibus Propheta illustrat, quas ordine, & breuiter consideremus.

PRIMO, diuinam protectionem nominat Abditum seu latibulum, quia vt vulpes & aliæ feræ, sua habent latibula & foueas, ad quas in venatione, canibus cinctæ, se recipiunt, vt in ijs tutæ lateant, & periculum declinent: Ita pij omnes, non solùm peste, verùm etiam, quibuscunq; alijs malis grassantibus, Deum, tanq̃ optimum latibulum habent, ad quem tutò confugere poßunt. Cùm autem nominat abditum altißimi, indicat humanas latebas frustra quæri, vbi quis diuino hoc latibulo fuerit destitutus. Sed quid? accusandi ne

igitur

igitur ſint, qui graſſante peſte, locum infectum fugiunt? Non magis arbitror, quàm qui ſæuiente fame, aliò ſe recipiunt, id quod ſanctiſsimum Patriarcham Iacob feciſse legimus, Gen: 46. Verùm ita tamen, ne quis vocationem ſuam deſerat, aut diuino latibulo neglecto, humanis tantum latebris, ſe tutum fore exiſtimet: Ita enim quærenda ſunt præſidia humana, quæ licita ſunt, & à Deo conceſſa, ne interim negligantur aut contemnantur diuina.

SECVNDO, Vmbram. Nam vt Viatori, cui æſtus ſolis moleſtus eſt, grata eſt vmbra, qua ſe recreat: Sic protectio diuina, umbram nobis præbet gratiſsimam,

qua

qua in medio etiam periculorum æstu, verè recreamur.

TERTIO, Munitionem, similitudine à re militari sumpta. Quemad: enim hi, qui necessario commeatu instructi, arcem aliquam munitam tenent, quamcunq; vim hostilem facilè contemnunt: Ita diuina protectione muniti, aduersus omnia pericula, tuti conseruamur.

QVARTO, Alam. Hæc omnium dulcißima est similitudo, quæ ostendit Deum pios omnes, non aliter in suam tutelam recipere, quàm pullos suos gallinam, quos sub alis suis fouet & tegit, ne eos, vel frigora, vel imbres, vel aues ijs insidiantes, lædant. Hac similitudine Christus ipse delectatus

tus

tus est, Matth: 23. qua nulla alia, singularem Dei erga nos affectum, magis euidenter monstrat.

QVINTO, Scutum & Clipeum. Est & hæc similitudo quemad: tertia superior, à re militari sumpta. Vt enim miles, clipeo & scuto, hostium tela securus excipit: Sic veritate Dei muniti, in medijs periculis, fortiter consistunt. Intelligit autem per veritatem, promißiones diuinas, quæ, vtpote à verace Deo profectæ, veræ sunt, ideoq; vera fide, in eas recumbentem, nequaq; possunt fallere. Hæ similitudines, quæ & dulces sunt & illustres, semper nobis sint in conspectu, vt fidem nostram, quæ alioqui languida est & imbecillis, ijs confirmemus, ne quid, siue peste,

siue

ſiue alijs malis graſſantibus, de diuina protectione dubitemus.

Præterea obſeruandæ veniunt appellationes, quibus peſtis vehementiam notat, laqueus videlicet venantium, timor necturnus & ſagitta volans in die. Vt enim auiculæ garrientes, nullum metuentes periculum, ſubitò aucupis laqueo capiuntur: Ita homines ſecuri, minimeq́ opinantes, peſte citiſsimè corripiuntur. Deinde vt nox magis homines terret: Sic peſtis, ingentem yſdem terrorem & metum adfert, quæ virus ſuum, noctu maximè, diffundere creditur. Et vt ſagitta ex arcu fortiter intenſo emiſsa, vehementi impetu obuium quemq́ vel media die ferit: Ita peſtis, interdiu etiam correptos celer-

rimè

rimè prosternit. Hæ appellationes, licet ostendant homines, nullo neq; loco neq; tempore, à pestis sæuitia satis tutos esse: Tamen multi, diuina protectione, ab eius contagione, alijs hinc inde pereuntibus, clementer conseruantur. Hoc enim est quod dicit David: Etsi cadent à latere tuo mille &c. Et nostra experientia didicimus, proximis hisce annis, quibus multi, longiore etiam vita digni, lue hac pestifera perierunt, Deum singulari sua & paterna bonitate, multis clementer pepercisse, quod singulare Dei beneficium, grata nobis mente, meritò agnoscendum est & prædicandum.

Sequentibus tribus versiculis, collationem instituit Propheta in-

ter pios & impios, ac pijs quidem, diuinam protectionem promittit: impijs verò, iustas pœnas denunciat. Neq; tamen Omnes censendi sunt impij, qui vel peste correpti intereunt, vel alijs ærumnis in hac vita exercentur: quemad: nec Omnes habendi sunt pij, quos vel pestis contagium non lædit, vel aliæ calamitates non premunt: Sed quòd etiam pijßimi, sæuitia pestis citissimè interdum abripiuntur, id fit singulari Dei fauore, ne sint spectatores publicarum calamitatum, quemad: docetur Esa: 57. Sentiunt etiam pij, varias sæpe calamitates, vt & vera fides & inuocatio, in eis crescat, & vt impij, in eorum exemplum intuentes, iustam Dei iram, seriò metuere, & maturè di-

scant,

ſcant reſipiſcere. Interim malis & impijs, ſæpiſsimè ſæuiente peſte, parcit Deus, quos interdum multis etiam beneficijs cumulat, vt & longanimitate ſua & beneuolentia, eos ad pœnitentiam inuitet, qui ſi impœnitentes manſerint, iuſtum Dei iudicium aliquando experientur, quemad: grauiter docet Chriſtus ipſe, Lucæ: 13. & plurima cùm dicta, tum exempla S. ſcripturæ teſtantur, quæ, pro ratione temporis, huc accommodari poſſunt.

DE SECVNDA parte.

Sequentes duas partes Pſalmi, quanta fieri poteſt breuitate, nunc percurremus. Continet autem hæc ſecunda pars, doctrinam maximè

consolatoriam, de ministerio Angelorum, qui diuinitus nobis dati sunt custodes, vt nos, nostraq; omnia, vxorem, liberos, familiam, facultates, famam, dignitatem tueantur ac defendant, quemad: docet Dauid Psal: 104. & Epistola ad Hebr: cap: 1. Qui facis Angelos tuos spiritus &c. Item. Psal: 34. Castrametatur Angelus Domini, in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Hæc quàm sint vera, plurimorum exempla testantur, veluti Lot, Gen: 19. Elisæi, 4. Reg: 6. Trium puerorum in ardente fornace, Dan: 3. Ipsius Danielis, in specu leonum, Dan: 6. Et 4. Reg: 19. pugnat Angelus Domini pro Ezechia, contra Sennacherib, qui vna nocte, centum octoginta

quinq; millia occidit: Act: 12. ministerio Angelorum, Petrus è carcere educitur. In hæc & similia exempla intuentes, confirmemus animos nostros, de sanctorum Angelorum præsidio, & cùm hîc dicit: mandauit Angelis suis de TE, id de se quisq; dictum, certa fide statuat, nihil dubitans, quin diligens etiam ipsius cura & custodia, sanctis Angelis, à Deo sit mandata, Id quod communis, & propria etiam cuiusq; experientia, satis superq; testatur, cùm nemo sit, quem non fateri necesse est, singulari se Angelorum præsidio, sine vlla humana ope aut auxilio, à plurimis sæpe periculis, à primis annis fuisse conseruatum, & adhuc conseruari indies.

Verùm hîc diligenter obseruandum est, quod additur: in vijs tuis, *id est, diligenter & fideliter facienti operas vocationis, in timore Dei: Via enim, vsitatè in scripturis, significat vocationem: Ruentes autem extra vocationem, & mouentes non necessaria, quod est tentare Deum, contra ipsius mandatum: Non tentabis &c. nihil est, quòd à Sanctis Angelis, auxilium aliquod aut defensionem expectent, quod cùm probè sciret Diabolus, hanc particulam, tentans Christum, callidè omisit.*

Est igitur in dulcissima hac promissione, doctrina simul & consolatio nobis proposita. Docemur enim ne stulta πολυπραγμοσύνῃ, *temerè extra vocationis septa ruamus,*

mus, sed vt propria agentes, intra nostræ vocationis limites, modestè nos contineamus, & fideles simus ac diligentes, in vocationis nostræ operibus, in Dei timore faciendis, quod dum facimus, summa nobis hîc proposita est consolatio, sanctos Dei Angelos, nobis custodes ad futuros, qui infirmitatem nostram iuuabunt, difficultatem in officio minuent, & vocationis impedimenta & offendicula, quæ nulla nostra diligentia vitari possunt, ne in ea impingamus, ita auferent, quasi nos in manus sublatos gestarent, ne incauti ad lapidem pedem offendamus. Labuntur interdum etiam sanctißimi in sua vocatione, & cadunt, sed quòd non prorsus collidantur, id sanctorum Angelorum præ-

ſidio acceptum eſt ferendum, qui labentes manibus ſuis ſuſtentant.

Præterea, cùm magna ſit vis & tyrannis aduerſariorum, quos hîc ſæuiſsimis & venenatiſsimis animalibus confert, leoni, aſpidi, draconi, quibus, cùm nulla noſtra potentia, reſiſtere poſſumus, Angelorum tamen præſidio, ab eorum vi & tyrannide, nos tutos futuros promittit.

Sed hîc rurſus obiectio explicanda eſt. Si Deus omnes pios defendit excubijs & defenſione Angelorum, cur Iob non modò omnibus fortunis exuitur, ſed etiam dulciſſimos liberos, & ſanitatem proprij corporis amittit? Cur Baptiſta ab Herode, Paulus à Nerone interficitur? De hac obiectione reſpondet

August: enarrans Psal: 30. Diabolus non potest sæuire in pios, nisi permittente Deo, vel ad probationem, vel ad coronam. Iob exutus omnibus bonis, probatus est, vt Diabolus confunderetur: Martyres exquisitis cruciatibus necati sunt, vt coronam consequerentur, sicut Paulus inquit: Reposita est mihi corona iustitiæ &c. 2. Tim: 4.

Hac dulcißima consolatione, de custodia Angelorum, in omnibus periculis & difficultatibus, fortiter nos sustentemus, simulq́ nos excitemus ad diligentem, ingentis huius beneficij diuini, considerationem, eiq́ pro tanto tamq́ immenso, aduersum nos miseros homines, beneficio, gratias agamus tantas, quantas humanus animus capere potest

maxi-

maximas. Et cùm hi custodes, diuinitus nobis dati, Spiritus sint mundissimi & purissimi, omni diligentia vitæ puritati nobis studendum erit, ne aliqua vitæ spurcitie, eos à nobis abigamus, sicuti piè & grauiter monet Basilius, in enarratione Psal: 34. Quemad: fumus, inquit, dissipat apiculas, & columbas fœtor pellit: Ita vitæ custodem, Angelum, à nobis remouet teterrimus odor peccati. Sic igitur viuamus, ne vnq̃ præsidijs necessarijs & Salutaribus Angelorum destituamur. Qui enim ab his custodibus deseritur, is omnibus telis Diaboli, tanq̃ scopus propositus est.

DE

DE TERTIA
parte.

Recitatur etiam in hac parte, doctrina consolationis plenissima. Quæ enim efficacior consolatio, piorum animis, in medijs periculis fluctuantibus, adhiberi potest, quàm quòd hîc Deum audiant, tanta asseueratione promittentem, se non solùm eorum preces clementer exauditurum, verùm etiam in ipsis periculis, illis adfuturum. Solatium quidem est, humano more loquendo, habere socium in poenis, Verùm illud solatium, prorsus est euanidum, nec veram aliquam consolationem pauidis hominum mentibus adfert: Verùm cùm iuxta hanc amplissimam promissionem, certò statuimus, Deum non à longè, ve-

luti

luti ociosum spectatorem, calamitates nostras intueri, sed nobis, cum maximis difficultatibus conflictantibus, verè præsentem adesse opitulatorem, mox sentit mens pauida, veram & solidam consolationem, qua sese in medijs pauoribus & periculis, fortiter erigit & sustentat.

Verùm hîc rursum obseruandum venit, has tam amplas & dulces promissiones, non ad omnes promiscuè pertinere. Nam qui absq; vllo vero Dei timore, cupiditatibus suis indulgent, & peccatis peccata furenter cumulant, nullam ex dulcissimis hisce promissionibus consolationem sentiunt: Sed qui desiderant Deum, Id est, qui ingenti & ardenti amore eum conplectuntur, veraq; non simulata fide ei adhærent,

rent, hi demum ex amplißimis hisce promißionibus, veluti ex vberrimo fonte, dulcißimas consolationes hauriunt. Hi enim soli, quia nouerunt nomen Dei, hoc est, Deum ipsum, qualis in verbo suo prædicatur, iustum videlicet, omnipotentem, misericordem & veracem, tam in comminationibus quàm promißionibus, veris cordis gemitibus Deum inuocant, quos non solùm clementer exaudit, liberat, protegit, verùm magna insuper gloria ornat, quod ostendunt exempla Ioseph, Dauidis, Danielis & similium &c. At alij, destituti vera nominis diuini cognitione, non seriò inuocant Deum, sed labijs tantum ad eum appropinquant, corde interim longè absente. Quare calamitatibus preßi,

desti-

destituuntur veris consolationibus, donec tandem desperantes, in æternum exitium ruant.

Cæterùm, cùm Deus hîc pijs promittat vitæ prorogationem, quærat fortè aliquis, quî fiat, vt etiam optimi ac pijßimi, in medio ætatis flore sæpißimè abripiantur? Sed iam antea dictum est, id non fieri, sine singulari Dei consilio & fauore, quibus res nostras sapientissimè moderatur: Et sicut Bernhardus de oratione piorum dicit, fieri id quod petitur, aut non expedire vt fiat: Ita de hac, & alijs promißionibus corporalibus dicamus, verè eas à Deo præstari, modò nobis conducant: Sin minus, longè satius esse eas non præstari.

Quæ

Quæ autem in fine additur promißio, dulcißimam habet consolationem, quòd Deus nobis, siue serius siue citiùs, ex hac vita emigraturis, salutem suam sit ostensurus, hoc est, nos ex hac momentanea & caduca vita, in æternam illam, & quæ verè vita est dicenda euocatos, veræ nos salutis, per filium partæ, participes reddet, vt in æternum fœlices ac beati, absq; vllo vel dolorum, vel calamitatum, vel mortis deniq; metu, ipsum cum Filio & Spiritu S. perpetuis laudibus celebremus.

AMEN.

CONCIO TERTIÆ Diei.

1. Timoth: 2.

ADhortor igitur primùm omnium fieri Deprecationes, Petitiones, Intercessiones, Gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus & omnibus qui in eminentia sunt, vt quietam & tranquillam vitam degamus, in omni pietate & honestate. Hoc enim bonum & acceptum est coram Deo seruatore nostro, qui vult Omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire.

ENARRATIO.

HActenus, cùm ex Esaia tum Dauide, sanctissimis Dei Prophetis, dictum est de dulcìssimis consolationibus, quibus pauidæ hominum mentes, sese erigere debent,

ne, vel propter peccatorum fœditatem, vel calamitatum multitudinem & concursum, frangantur: sed vt ijs confirmatæ, vera fide ad Deum, tanq; clementissimum patrem, & tutissimum asylum confugiant, nihil dubitantes, quin eos in paternam suam tutelam recipere, eorumq; preces clementer exaudire velit. Nunc igitur commodum videtur, vt de Oratione Ecclesia breuiter admoneatur, quare ex Apostoli verbis, suprà recitatis, tres potissimùm doctrinas proponemus.

1. De quatuor diuersis precationum formis, quas hic recitat Paulus.
2. Pro quibus orandum, & quibus rationibus adducti, pro Magistratu diligenter oremus.

 3. Quòd

3. Quòd gratia Dei, ad omnes homines pertineat.

DE PRIMA Doctrina.

Cùm Paulus dicat: Adhortor itaqꝫ primūm omnium &c. *Nullum dubium eße poteſt, quin monere voluerit, quotidiana piorum exercitia, à precibus inchoanda eſſe, ſiquidem fruſtrà à nobis omnis labor ſuſcipitur, niſi diuinitus iuuetur, iuxta illud Pſal: 127. Niſi Dominus &c. Recitat autem hoc loco, quatuor potiſsimùm diuerſas Orationis formas, quæ ita diſtingui ſolent.*

Deprecatio, *eſt quâ mala, cùm nobis, tum alijs imminentia deprecamur.*

Petitio,

Petitio, *eſt quâ petimus, vt quæ bona ſunt & ſalutaria, nobis eueniant.*

Interceſsio, *eſt quâ alij pro alijs intercedimus.*

Gratiarum actio, *eſt quâ & agnoſcimus beneficia diuinitus nobis collata, & pro beneficijs acceptis, Deo gratias agimus. Has diuerſas Orationis formas, illuſtrant exempla Abrahæ, Loth, Moſis, Dauidis, Eliæ, Eliſæi & alia ſimilia, quæ pius verbi miniſter huc accommodabit. Tametſi autem gratiarum actio, hîc poſtremo loco à Paulo enumeratur: tamen in dicendis precibus, reliquas meritò præcedere debet. Omnino enim decet, vt beneficia prius accepta agnoſcamus, Deoq́ pro ijs gratias agamus, anteq̃ petamus noua.*

Doctrina.

Si quæris, pro quibus sit orandum, respondet Paulus, pro omnibus hominibus. Hæc doctrina Pauli, plana est & perspicua, quâ docemur, piorum esse, non pro se tantùm, verùm etiam pro alijs orare, ijsq; non amicis solùm, ac necessitudinis aliquo vinculo sibi coniunctis, sed etiam pro omnibus promiscuè, siue amicis siue inimicis, iuxta illud mandatum Domini: Diligite inimicos vestros. Et orate pro his, qui vos diris execrantur, Matth: 5.

Cùm autem potissimùm hîc Regum meminit Paulus, & aliorum omnium, quotquot in eminentia sunt constituti, vt sunt Duces, comi-

comites, princeps, præsides, consu-les, senatores, præfecti, præcep-tores, patroni & quicunq; tandem alij, aliqua officij dignitate eminen-tes, diligenter perpendendæ sunt rationes, quæ, ad diligenter pro Ma-gistratu orandum, nos excitabunt. Recitantur autem hîc à Paulo duæ præcipuæ.

Prior sumpta est ab vtili, Multiplex enim est vtilitas, quæ beneficio Magistratus ad nos redit, & hîc potissimùm recitatur qua-druplex.

PRIMA, est vitæ tranquilli-tas, quæ potissimùm refertur ad vitam priuatam, vt & domi cum nostris, & foris cum alijs, placidè & tranquillè viuamus, significat enim tranquillitas, εὐταξίαν, *ordinem*

& concinnam connexionem ciuium, videlicet mutuam reuerentiam, beneficentiam & modeſtiam.

SECVNDA, eſt vita quieta, non turbata bellicis tumultibus, ſeditionibus, latrociniÿs, vaſtationibus, aut inteſtinis diſsidÿs. Quanti autem facienda ſit eiuſmodi vita quieta, ſatis teſtantur infinita mala quæ ſequuntur, vbi armis omnia perſtrepunt.

TERTIA, eſt Pietas. Nam cùm bellis omnia turbantur, negliguntur literarum ſtudia, nec poteſt Iuuentus, in pietatis ſtudÿs rectè inſtitui.

QVARTA, eſt vitæ honeſtas. Vbi enim viget honeſta & moderata diſciplina, & Magiſtratus ſuum facit officium, in virtutibus

tibus

tibus ornandis, ac vicijs puniendis, ibi vitæ morumq; honestati optimè consulitur, quæ alioqui absq; Magistratus beneficio, extremè periclitatur.

Posterior ratio, sumpta est ab honesto. Oratio enim quæ fit à subditis pro Magistratu, cultus est Deo gratus & acceptus. Atq; hæc ratio vel sola, satis omnino esse debebit bonis & pijs omnibus, vt assiduis precibus, Magistratum Deo commendent, quòd sciant hoc officium, Deo imprimis probari.

DE TERTIA Doctrina.

Sequitur tertia doctrina, quæ ostendit cur Deo gratum sit & acceptum, si subditi pro Magistratu

diligenter apud Deum intercedant, nimirum quia Deus vult Omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire. Insigne & præclarum est hoc dictum Pauli, quod vel solum, satis erit ad animos nostros confirmandos, vbi eos tentatio de particularitate fatigat.

Sed hîc non immeritò quæritur, Si Deus vult Omnes homines saluos fieri, cur igitur non omnes saluat? Siquidem omnia quæcunq; voluit fecit, Psal: 115. Sed respondetur verè & simpliciter, Deum quidem ea quæ vult, facere omnia, interim tamen obseruandum est, modum non esse excludendum à voluntate. Sic etiam verè vult Deus, Omnes homines saluos fieri, sed seruato modo à se ordinato, qui est

est agnitio veritatis, hoc est, Filij Dei, qui est ipsa veritas, Ioh: 14. nimirum vt eum vera & indubitata fide, Saluatorem suum agnoscant. Nam sine hac agnitione, de qua etiam loquitur Esaias, cap: 53. nemini speranda est salus, iuxta dictum Christi: Qui non credit in Filium, ira Dei manet super eum, Ioh: 3. Quotquot igitur hunc salutis consequendæ modum, acceptant, eos Omnes verè vult Deus saluos fieri, ideoq́; eos absq; vllo discrimine saluat: Reliquos autem omnes, hunc salutis consequendæ modum aspernantes, nequaq̃ vult Deus saluos fieri, ideoq́; eos nequaq̃ saluat, sed in æternum condemnat.

Vt autem animi nostri, de dulcissima hac doctrina, magis confir-

mentur,

mentur, certoq́ statuant, gratiam Dei, in vera Filij agnitione, Omnibus esse propositam, diligenter obseruanda sunt quatuor illa, quæ vniuersale hoc dictum Pauli, euidentissimè confirmant, quæ sunt, Mandatum Dei vniuersale, Promissiones quæ sunt vniuersales & gratuitæ, Missio Filij, & ipsa Sacramenta, quorum plenior explicatio, petatur ex Enchiridio.

Tibi autem æternæ Deus, Pater Domini nostri Iesu Christi, cum Filio & Spiritu S. toto pectore gratias agimus, quòd veræ Religionis doctrinam, ex densissimis & plusq́ cimmerijs tenebris in lucem produxeris, eamq́ multis nunc annis, in tantis tamq́ periculosis motibus, in nostris Ecclesijs & Scholis,

puram

puram atq; illibatam conseruâris: Teq; intimis cordis nostri gemitibus, suppliciter oramus, ne Euangelij tui lucem, in hisce Regnis & Ducatibus accensam, propter nostram ingratitudinem, vllo pacto extingui sinas, sed eam magis ac magis accendas, vt etiam in hisce Regnis boreis, aliqua Ecclesiola tibi colligatur, & quam à maioribus nostris, integram Religionis doctrinam accepimus, synceram, nullisq; erroribus deformatam, posteris nostris, veluti per manus tradamus. Tolle dißidia, quibus Ecclesiæ & Scholæ, cum summo piorum omnium dolore & luctu, maximaq; veræ Religionis iactura, multis in locis miserè dißipantur: Et nostris Eccclesijs & Scholis, quemad:

hacte-

hactenus, in medijs Diaboli eiusq; Organorum furoribus, ita deinceps quoq;, piam ac salutarem concordiam concedas. Docentium atq; discentium cœtus, in vero pietatis studio conserues, eorumq́; animos vnias, vt in te vnum sint, vnum velint ac faciant.

Gratias etiam agimus tibi, Pater, Fili & Spiritus S. tantas quantas possumus maximas, quòd Regem tam pium atq; clementem, hisce Regnis donâris, verum Ecclesiæ nutricium, cui nihil est antiquius, quàm vt vera de Deo doctrina, sine vllis dissidijs, in horum Regnorum Ecclesijs & Scholis, purè & syncerè tradatur, eademq́; à pijssimo patre, sanctissimæ memoriæ, Christiano Tertio, nomine &

re

re Chriſtianiſsimo, Principe nunq̃ ſatis laudato, accepta, ſucceſsoribus incorrupta relinquatur: Vtq́; eius Maieſtatem, in poſterum etiam, in vero Dei timore, ac ſubditorum dilectione, pietate, ſapientia, iuſtitia, cæteriſq́; virtutibus Regijs omnibus ornatam, à præſentibus & imminentibus periculis, clementer conſerues, ardentibus votis precamur.

Conſerua Illuſtriſsimam Reginam, Iuniorem Principem, omneſq́; liberos Regios, vt ad ipſius Chriſti exemplum, indies proficiant ſapientia & ætate, & gratia, apud Deum atq; homines.

Conſerua prudentiſsimos Regni Senatores, Eorumq́; conſilia & actiones omnes, Spiritu tuo S.

rege,

rege, vt tibi gratæ, Ecclesiæ, & Scholis, & hisce Regnis, vtiles sint & salutares.

Conserua totius Regni nobilitatem, omnesq; subditos, & publicas ac priuatas calamitates clementer mitiga. Conserua nos à pestilentia, bello & fame cæterisq; malis omnibus, nec effundas omnem iram tuam in nos, qui populus tuus sumus, Sed in medio iræ tuæ, misericordiæ recorderis, vt diuino tuo præsidio, ab omnibus periculis clementer conseruati, in hac & futura vita te, Patrem & Filium & Spiritum S. perpetuis laudibus celebremus.

AMEN.

ORDI-

